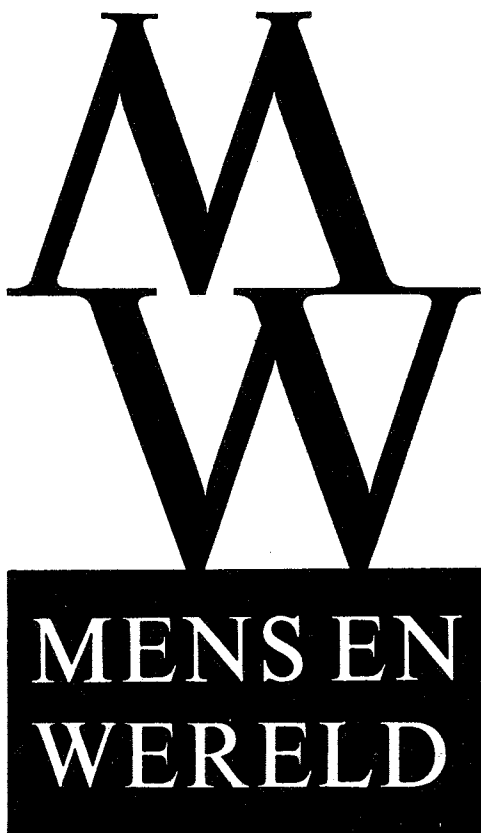

meer kilometers en een schonere motor

**Uitgave van het
Humanistisch Verbond**

Verschijnt om de veertien dagen

**25ste jaargang nummer 17
19 september 1970**

Redacteur: Casper Vogel

Redactieraad:

**Mevr. P. Hienekamp, mej. E. van der Reijden,
R. de la Rie, H. J. Roethof, H. Wiedeman**

**Redactiesecretaris: F. C. van Soesbergen
Paulus Buyslaan 23 Amersfoort**

Telefoon 03490-16474

**Administratie, abonnementen en advertenties:
postbus 114, Utrecht, telefoon (030) 24641
giro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht**

Advertentietarieven op aanvraag

**Abonnementen per jaar:
voor Nederland, andere E.E.G.-landen, Suriname
en de Antillen f 11,-
overige landen f 13,50
losse nummers f 0,50**

In dit nummer o.a.:

**Amsterdam in 1974
congresstad IHEU**

**Ik neem het niet langer
Nieuwe vormingsprogramma's**

**Wisselwerking tussen
praten en doen**

Eigenlijk komt het allemaal hierop neer: de mensheid is zelfmoord aan het plegen. Overbevolking en milieuverontreiniging; het is wel heel moeilijk geworden een andere konklusie te trekken uit de wassende stroom berichten en artikelen, waarschuwingen en vermaningen die ons de laatste tijd bereiken. Er is vooral in de afgelopen maanden een voorlopige klimax te bespeuren in publiciteit rond de verpesting van ons leefklimaat. In recordtijd kan men uit de kranten een overvloedige oogst binnenhalen aan dreigende citaten, de een nog rampzaliger dan de ander: 'Nixon: catastrofe dreigt', 'Milieubehoud gaat miljard per jaar kosten', 'Een dagje stad even giftig als tien sigaretten', 'Luchtvervuiling treft ook ons land,' enz, enz. Dit alles, even ter herinnering, in het jaar 1970, officieel uitgeroepen tot Europees Natuurbeschermingsjaar.

Want zover is het inmiddels gekomen: de natuur moet tegen de mens beschermd worden. En omdat er niemand anders is die deze taak op zich kan nemen moet de mens dat nog zelf doen ook. Om het wat duidelijker te zeggen: de mens moet zich tegen zichzelf in bescherming nemen.

Het klinkt allemaal te dramatisch om veel indruk te maken. En dat is wellicht het meest onthutsende. Terwijl de verklaringen van deskundigen ons de indruk geven dat de huidige ontwikkeling hoe dan ook eens een fatale afloop moet hebben, blijven de industrieën tonnen vuiligheid in het water kieperen, wordt de plantengroei op talloze plaatsen met chemicaliën sluipend vermoord, bulderen reuzen-vliegtuigen de rust in de woonsteden stuk en lopen we in de randstad in het spitsuur naar adem te snakken.

Is dit niet wat al te boud/overdreven/ongenuanceerd/kreterig? Jazeker, dat is het. 't Is allemaal nog niet zover, en misschien is dat wel de reden dat staatssecretaris Kruisinga een Wet Verontreiniging Oppervlaktewater heeft gemaakt die geen enkele garantie biedt dat er aan die verontreiniging meteen een einde komt. 'De vervuiler betaalt!', zo luidt het devies-Kruisinga en de kapitaalkrachtige industrieën kunnen hun kostprijsberekeningen bij wijze van spreken daaraan aanpassen. 'Als je maar betaalt mag je vervuilen'. Misschien dat daarom Nederland en Duitsland over de met endosulfan en andere troep verziekte Rijn een internationaal Controleorgaan hebben ingesteld dat wel iets kan uitrichten, maar niet tegen de lozing van de

(Franse) Elzas-industrie. Voorzover er maatregelen zijn en worden genomen zijn dat niet meer dan halve maatregelen.

Hele maatregelen kosten miljarden (volgens de Rotterdamse GGD-arts Biersteker per hoofd van de Nederlandse bevolking bijna honderd gulden per jaar). Dat betekent dat er van ons allen meer wordt gevraagd dan inplaats van Shell-benzine in het vervolg maar Esso te gaan tanken ('Strijdt mee tegen de luchtvervuiling; méér kilometers, schonere motor!'), al zal Shell er ook wel weer iets op vinden. Miljarden betekent dat onze maatschappij niet zo kan doordraaien; dat er aan de Westerse samenleving radikaal iets moet veranderen.

Met naverbranders en lawaai-verboden komen we er niet. Het gaat in eerste instantie om de erkenning dat de explosieve economische groei van de laatste decennia, de lancering van de welvaartsstaat, een schrikbarende tol heeft geëist: verwaarlozing van essentiële voorwaarden voor een menselijk bestaan.

Door zulk een besef neemt het probleem pas duizelingwekkende vormen aan. Er is immers geen weg terug en in het verschiert liggen niets anders dan vragen. Vragen waar wel antwoorden op te vinden zullen zijn, maar het zoeken alleen al vraagt een bereidheid die uit niets anders kan voortkomen dan een veranderende mentaliteit. Het vergt een diepgaande heroriëntatie op de mogelijkheden tot menselijke ontplooiing in menselijke waardigheid.

Daarmee is het veel meer dan een louter economisch probleem, zoals de Amerikaanse president Nixon het voorstelde bij de recente presentatie van het rapport van zijn Raad voor Milieubescherming. Eerder raakte hij de kern toen hij bij die gelegenheid o.m. opmerkte: 'Bij de aanpak van het milieuprobleem moeten we niet leren hoe we de natuur meester kunnen worden, maar hoe we de baas kunnen worden over onszelf, onze gewoonten en onze technologie'.

De eerstkomende jaren al zal de Westerse mens, ingebed in de verdovende welvaartsstaat maar misschien nog niet in slaap gevallen, moeten bewijzen hoezeer hij zijn bestaan en dat van de komende generaties ernstig neemt. De uitkomst zal duidelijk maken in welke mate zijn geestelijk leefklimaat al aangetast was toen hij nog voor de keuze stond. (cv)

KRITISCH ALLERLEI

Godsdienst en tv

De Engelse commerciële televisieorganisatie ITA publiceerde onlangs een rapport over een onderzoek naar meningen en houdingen over religie en televisie van Groot-Brittannië en Noord-Ierland ('Religion in Britain and Northern Ireland') (...) De resultaten van dit onderzoek bevestigen in veel opzichten de juistheid van de accentverschuiving die men ook in Nederland steeds meer kan constateren ten aanzien van het beleid inzake godsdienstige programma's. Steeds minder accent krijgen de expliciet verkondigende bekerende programma's. Steeds meer nadruk wordt gelegd op informatie en impliciete geloofsverkondiging. Enkele resultaten uit dit onderzoek mogen dit illustreren.

Op de vraag: 'Wat is het voornaamste doel van godsdienstige programma's?' werd 'dienstverlening aan mensen die niet naar de kerk kunnen' het vaakst genoemd (47%). Het tweede meest genoemde doel was 'om de mensen eens rustig te laten nadenken' (34%) en als derde meest genoemde doel 'om een verbinding te leggen tussen godsdienst en het dagelijkse leven' (31%). Meer 'expliciete' doelen als 'de mensen meer over het christendom te leren' (17%) en 'om betere christenen van de mensen te maken' (12%) werden veel minder vaak genoemd. Omgekeerd blijkt uit de mate waarin men het eens was met een aantal voorgelegde redenen waarom men niet naar de godsdienstige programma's keek dat de expliciete geloofsverkondigende programma's bij deze niet-kijkers wel eens hoofdoorzaak van hun gebrek aan belangstelling zou kunnen zijn. Met de reden 'ik wens godsdienst niet opgedrongen te krijgen' werd het vaakst ingestemd. Uit het feit dat relatief weinig onderzochten met de reden 'godsdienst is niet iets dat op televisie moet worden gebracht' akkoord gingen

kan men afleiden dat er toch wel belangstelling voor godsdienst op televisie bestaat.

(uit: 'Spreekbuis', personeelsorgaan voor omroepmedewerkers)

HV-radio

Hoe worden de radio-uitzendingen van het Humanistisch Verbond beluisterd? Dat valt best mee, zo kan men opmaken uit een recent rapport van de NOS-afdeling Studie en Onderzoek naar de luisterdichtheid in het eerste kwartaal van dit jaar. Zoiets wordt tegenwoordig gedaan door het luistergedrag van een voor onze bevolking representatieve groep mensen te onderzoeken in een bepaalde periode (in dit geval van 12 t/m 25 april j.l.). In deze periode had het HV tweemaal uitzending, 's zondagsmorgens om kwart voor tien. De eerste keer luisterde er 3,4% naar, de tweede keer 5%. Niet helemaal vergelijkbaar, maar om een indruk te krijgen: de hervormde kerkdiensten kwamen zo op rond de 3% gemiddeld en de r.-k. eucharistievieringen op ongeveer 1,5% uit. 'Deze Dag' vijf minuten uitzendingen van de VPRO hadden gemiddeld tegen de 6%. Van de 'mini'-omroepen stak de HIRO pover af met 0,4%, maar trok De Vrije Gedachte 6,6%. Beter dan het HV, maar misschien is hierbij van invloed - naast een duidelijker stellingname die vooral jongere luisteraars aanspreekt - het feit dat ze op een gunstig tijdstip uitzonden (vrijdags 18.15, even na het nieuws). Door de week liggen de cijfers toch hoger dan in het weekeinde. Konklusie van Theo Polet, oud-organisatie-secretaris van het HV, die namens de mini-omroepen in de NOS-programmaraad zit: 'Aangezien 1% ongeveer 90.000 luisteraars is, betekent dit dat de belangstelling voor onze uitzendingen, althans diegene die in het rapport verwerkt zijn, bepaald niet slecht is en hoger dan we over het algemeen aangenomen hebben. Misschien kunnen we zelfs zeggen dat ze is toegenomen en dat we een vast luisterpubliek hebben gekweekt.'

Kaarten

Er zijn mensen die vragen waarom het Humanistisch Verbond zijn stem niet verheft tegen de martelingen van politieke gevangenen, die volgens aanhoudende berichten in de Westerse pers, maar blijven doorgaan in de Braziliaanse gevangenis. Het verbond is niet verder gegaan dan inlichtingen opvragen bij de Braziliaanse zusterorganisatie, en daar kwam wei-

nig konkreets uit. Men oordele maar zelf over deze reactie op de alarmerende berichten. Ondertussen kan iedereen zelf iets doen. Amnesty International, de neutrale organisatie ter bescherming van de vrijheid van meningsuiting, wijst telkenmale op het succes van de kaartenacties die ze bij vele gelegenheden heeft opgezet. Het recept is eenvoudig: schrijf een briefkaart naar een der autoriteiten in het land waar de berichten vandaan komen, bijvoorbeeld de president, of minister van justitie, en vraag om een onafhankelijk onderzoek naar de juistheid van deze berichten. Het is al vele keren voorgekomen dat Amnesty International zo'n onderzoek heeft kunnen verrichten en meldingen van mishandeling heeft kunnen bevestigen. In sommige gevallen had de aanhoudende stroom kaarten onmiddellijk succes: gevangenen werden even geruisloos als ze opgepakt waren weer vrijgelaten.

Smartelijk

Tijdens een avondwandeling met Maxim Gorki sprak de grote Russische schrijver Ljev Tolstoj de volgende gedenkwaardige woorden: 'De mens doorstaat aardbevingen, epidemieën, de verschrikkingen van ziekte en allerlei zielskwellingen, maar in alle tijden was, is en zal de tragedie van de slaapkamer de smartelijkste voor hem zijn'. Gandhi, die de denkbelden van Tolstoj sterk op zich heeft laten inwerken en op allerlei manieren, maar dan met de originaliteit van zijn eigen geniale persoonlijkheid in praktijk ge-

bracht, heeft de alles overheersende macht van de seksualiteit eveneens ondergaan en erkend.

De verbeterde volharding waarmee Gandhi het grootste deel van zijn leven bezig is geweest de seksualiteit in zichzelf en anderen te bestrijden is het meest overtuigend bewijs ervan dat hij zich (evenals Sigmund Freud) ten volle rekenschap gaf van deze fundamentele aandrift. Wanneer 'de jongeren' wordt verweten dat zij in hun artistieke uitingen en levenshouding de seksualiteit een te grote betekenis toekennen, kan men dit 'verwijt' evengoed richten tot een in onze ogen zo heilige en reine figuur als Gandhi. En het verschil in houding en belevingswijze is misschien niet eens zo héél groot wanneer we luisteren naar getuigenissen van mensen die via meditatie en/of drugs een eind zijn doorgedrongen in kosmische belevingen, en tenslotte verklaren dat de seksualiteit voor hen een 'overwonnen' emotie is. Zover heeft Gandhi het niet eens kunnen brengen.

(Margaretha Ferguson in *Het Vaderland*)

Emancipatie

De Volkskrant heeft voor ons een stelling afgedrukt, die behoort bij een proefschrift waarop de heer B. Buiten gepromoveerd is: 'Emancipatie van de man is pas mogelijk, wanneer man en vrouw ieder in een twee- of driedaagse werkweek het halve gezinsinkomen verdienen.'

En daar mag u nog even op kauwen tot het volgende nummer.

dodendans

Een nacht, een straat, een lantaarn, een apotheek,
Een vaal en zinloos licht.
Al leef je nog een kwart eeuw,
Dit alles zal blijven. Een uitweg is er niet.

Wanneer je sterft, zal je opnieuw beginnen,
En alles zal zich dan herhalen, zoals voorheen,
De nacht, het rimpelig ijs van het kanaal,
De apotheek, de straat en de lantaarn.

ALEXANDER BLOK (10 oktober 1912)

uit de bundel 'De verschrikkelijke wereld'
(uit het Russisch vertaald door P. Krug)

De datum onder dit gedicht is veelzeggend. Eén van de grootste moderne Russische dichters schreef het aan de vooravond van de revolutie. De dreiging van de naderende catastrofe van oorlog en revolutie heeft Blok wellicht reeds voorvoeld. Een gedicht van wanhoop of van levensaanvaarding? Herinnert het niet aan Nietzsche's bekende filosofie van de 'Ewige Wiederkomst des Gleichen'?
P. K.

amsterdam in 1974

congresstad IHEU

Misschien zingen Amerikanen toch minder dan Engelsen. Wij hebben in ieder geval aan het einde van het vijfde congres van de IHEU (de internationale humanistische organisatie) niet gezongen. Dat deden wij wel, in een kring staande aan het slot van het vierde congres in Parijs, zoals ik vier jaar geleden in Mens & Wereld schreef. Amerikanen zijn in publiek wat minder geneigd tot de 'franje', de niet nodige dingen in het leven. Je zou ook kunnen denken dat ze harder zijn. Dat denk je tenminste als je in een winkel bij binnenkomen of weggaan goedendag zegt en merkt dat men niet antwoordt. Men doet dat gewoon niet; een Hollander is snel geneigd dat onvriendelijk te noemen. Eén ding is ons echter bij onze 'tour' na het congres toen wij bij Amerikaanse families in huis woonden, duidelijk gebleken, n.l. dat ze thuis enorm vriendelijk en gastvrij zijn. Kennen ze een verschillend gedrag thuis en op straat? Wat je bovenal leert van zo'n reis van 3½ week naar Boston, New York, Saint Louis en San Francisco, is dat er geen 'ze' zijn. De verschillen zijn enorm en 'de' Amerikaan zoals wij hem in Europa wel graag wat belachelijk maken, bestaat misschien helemaal niet. Wat dat betreft, ben ik beslist veel voorzichtiger teruggekomen.

Er wordt, althans in de kringen waarin wij kwamen (en ik sprak in 3½ week nog nooit zoveel mensen) heel actief gedebatteerd en actie gevoerd op bv. het terrein van de zg. civil rights (de burgerrechten) en dat van de minorities (de minderheden als negers, Portoricanen en Mexicaans-Amerikanen). Er moeten veel mensen zijn die proberen het leven in dat enorme land op deze terreinen leefbaarder te maken voor anderen en die proberen de tolerantie ten opzichte van afwijkend gedrag, levens- of kledingstijl te verbeteren. Maar omgekeerd hoorde ik ook dat in bioscopen in bepaalde steden of staten werd geapplaudisseerd bij de vertoning van de film 'Easy Rider' en wel bij de scene waarin beide jongens worden doodgeschoten (tussen haakjes: als u de film nog niet zag, moet u dat beslist gaan doen).

Maar laten wij teruggaan naar het congres. Dat werd van 4-9 augustus in Boston aan de N.O. kust van Amerika gehouden. Het stond in het teken van het streven naar een menselijker samenleving. Er waren zo'n 400 deelnemers, van wie er bijna 300 Amerikanen waren, overigens uit 22 verschillende Amerikaanse staten. De Hollandse groep van 45 mensen maakte voor Europa een goede indruk, ook al had ik zelf wel graag het dubbele aantal gezien opdat meer Nederlandse humanisten de sfeer op zo'n congres proeven en er inspiratie opdoen. Want daarvoor vooral moeten deze congressen dienen. In de eerste plaats om te ervaren dat de groep humanisten veel talrijker is dan onze eigen 15.000 leden. Dat er in Roemenië, Zambia, Japan, Italië en nog vele andere landen groepen of groepjes zijn die hetzelfde nastreven als wij. In de tweede plaats om te merken hoe die humanistische levensovertuiging basis en inspiratiebron kan zijn voor je opstelling in het leven, ook in maatschappelijke vraagstukken. De ethische grondhouding van een mens of hij nu maatschappij-kritisch of a-politiek denkt, wordt toch immers bepaald door zijn antwoord op de vraag waarom hij zich zo opstelt. Wat dat betreft, stelde b.v. de tweede spreker de vermaarde Prof. Noam Chomsky mij wat teleur. Hij is zo gegrepen door de maatschappijkritiek alleen dat hij die in een overigens briljant be-

toog, als het ware klinisch presenteerde: kritiek in reïncultuur. Maar het waarom van die kritiek, de ethische fundering kwam weinig of niet naar voren. Een mooi tegenwicht vormde de volgende dag de derde spreker, Walter (je bent in een land van voornamen) Mondale. Hij is lid van de Amerikaanse senaat voor de staat Minnesota en door dat lidmaatschap dus eigenlijk in het 'systeem' opgenomen. Hoe men vanuit een dergelijke positie constructief aan een verbetering van de wereld, zij het dan in dit geval de Amerikaanse wereld, kan werken, presenteerde hij door gewoon te vertellen wat hij in de senaat en de verschillende senaatscommissies deed. Het congres was geopend met een speech van Jo Grimmond, tot voor kort leider van de Engelse liberalen. Hoewel een interessant en gemakkelijk spreker rees bij mij de vraag of de keuze van iemand die het nodig vindt daar publiekelijk te zeggen dat hij geen humanist is, zo gelukkig was.

Het congres kende verder discussiegroepen die 's middags en soms 's avonds bijeen kwamen en die op de slotzitting kort rapporteerden over wat zij gedaan hadden. Al met al een inspannende, maar boeiende en soms inspirerende zaak. Minstens zo boeiend waren vervolgens de vele contacten met Amerikaanse humanisten in New York, St. Louis of San Francisco waar wij bij in huis woonden, met hun vrienden, die ze uitnodigden en met weer andere sprekers of inleiders op aparte, voor ons georganiseerde bijeenkomsten. Een geweldige kans om enig idee te krijgen van wat er omgaat in de hoofden van een paar honderd Amerikanen.

Het volgende congres (1974) zal in Amsterdam worden gehouden. Natuurlijk is het nog te vroeg iets te zeggen over onderwerp en organisatievorm. Als u daar interessante ideeën over hebt, schrijf ze ons vooral. Of wij bij die gelegenheid onze leden zullen vragen huisvesting te willen verlenen aan buitenlandse gasten, weten wij ook nog niet. Maar als wij dat zullen doen, hoop ik dat wij in staat blijken diezelfde gastvrijheid ten toon te spreiden als wij daar genoten. Die was nl. om niet te vergeten.

M. G. ROOD

HV-telvisie

24 september 22.25 u - 22.45 u,
Nederland II:
Humanisten in Amerika - Terugblik op het afgelopen IHEU-congres in Boston (VS) door enkele Nederlandse deelnemers.

HV-radio

20 september 9.45 u-10.00 u, Hilversum I:
W.C. Koppenberg over het IHEU-congres

27 september 9.45 u-10.00 u, Hilversum I:
P. Spigt: *Wat moeten wij nalaten?*

Amsterdam heeft zijn haast gebruikelijke portierellen alweer achter de rug.

Zelf hebben we, zoals gewoonlijk, van het gewoon net zoveel ervaren als de doorsnee t.v.-kijker in Delfzijl of Geleen, want ons persoonlijk overtuigen van de gang van zaken, doen we bij voorkeur niet.

Alleen op een middag moest ik toevallig langs de Dam met de auto. Op het monument zaten waarschijnlijk wat jongelui, maar je kon ze niet zien, want eromheen stonden, rijen dik, mensen stil naar ze te staren. Zomaar, alsof ze bij de leeuwenrots in Artis stonden, een beetje gril, zometeen wordt er een wild en dan zwemt-ie misschien wel het water over. Nu was dit gewoon overdag, maar volslagen onbegrijpelijk is voor mij de menigte, die 's avonds de veilige beeldbuis verlaat om naar een openbare knokpartij te gaan kijken. Ik heb er nooit zo bij stilgestaan, maar deze keer moest ik ineens aan de Kruissprook van Multatuli denken: 'Komt mee, komt mee, daar is wat schoons te zien op Golgotha!'

Er worden mensen verjaagd. Ze hebben De Burgerij geërgerd. 's Kijken, misschien zeggen ze nog wat, misschien verzetten ze zich, weten niet zo gauw waar ze dan naar toe moeten met hun slaapzak. Kun je ze zien sjouwen. Misschien moeten ze wel weggeduwd worden, met geweld, vooruit, vort, schiet op!

Ze hebben waar gekregen voor hun tramgeld, de nieuwsgierigen, want de auto lieten ze voor alle zekerheid thuis. Ineens bedacht ik, dat het dezelfde massa was, die toekeek op Golgotha, die zich in de Franse revolutie verdrong om de guillotine en die altijd zal gaan kijken naar openbare executies en zich hier tevreden moet stellen met rellen op de Dam. En ik werd er nog meer benauwd voor dan ik altijd al was.

Veel raadselachtiger dan de menigte toekijkers, is de horde van de rellenmakers. Eerst werden daar nog de Provo's voor aangezien, toen de ontevreden bouwvakkers, maar bij de halve burgeroorlog, die de festiviteiten rond het 100-jarig bestaan van de Bijenkorf ontketenden, is er, geloof ik eindelijk een angel van twijfel gedrongen in het brein van de autoriteiten, wie dat dan ook mogen zijn.

Waren het indertijd wel de Provo's en de bouwvakkers, die winkelruiten ingooiden en winkels plunderden en de parkeermeters ontwortelden? Zeker is het, dat het nu niet de Damslapers waren, die de eerste stenen gooiden. Wie zijn dan de rellenmakers? Ik weet het niet.

Een kennis van ons had in dit verband een vreemde belevenis. Z'n centrale verwarming was stuk en er kwam een monteur bij, een keurige jonge man van een jaar of dertig. Aardig, beleefd, een prima vakman - hij had ook gewerkt aan de verwarming van het Paleis op de Dam - hij was getrouwd, had een paar kindertjes en door zuinig sparen en met wat hulp van zijn schoonvader had hij zich een nieuw Fiatje kunnen aanschaffen en daar ging het gezinnetje mee uit rijden, een vredig tafereeltje.

Alleen bij rellen, dan was hij niet meer te houden. Dan voeren er ongekende drijften in hem. Hij wist dat en daarom bewaarde hij alvast alles wat zwaar was, stenen en stukken ijzer en bij de eerste tekenen van rellen, zelfs midden in de nacht, dan toog hij de straat op - 't is echt waar, ik meen het! - laadde de projectielen in de Fiat en reed naar de strijd om naar hartelust de politie te bestoken.

Waarom? 'Dat weet ik niet,' zei hij, 'ik vind het gewoon heerlijk, dat mag anders toch nooit en daar leef ik me helemaal uit! Maar 't is vervelend met die Damslapers', ging hij verder, 'ik ga nou veertien dagen met vakantie naar Joegoslavië en nou hoop ik maar, dat het rustig blijft in die tijd!'

Helaas, net tijdens zijn afwezigheid kwam burgemeester Samkalden op het voor hem zeker onzalige idee om het Damslapen te verbieden. De ergste rellen van de laatste jaren heeft hij gemist. Maar dit zal hij Samkalden beslist nooit vergeven.

kadervorming

ik neem het niet langer

Misschien bent u gelukkig met de wereld om u heen. Veel leden van het Verbond zijn dat bepaald niet. Vooral de jonge leden niet. Ze vinden dat die wereld hen weinig kans geeft om mens te zijn. Ze zouden er eigenlijk wat aan willen doen. Die wereld verbeteren. 'Humanisering van de samenleving' heet dat in al wat versleten verbondstaal.

Maar alleen kan je niet zoveel. Je moet weten of anderen ook met jouw probleem zitten. Waar de ellende vandaan komt. Hoe het anders zou kunnen. Wat je er zelf aan kunt doen. Pas als je daar wat van weet kan je onvrede omslaan in aktiviteit. Dan kun je ervaren dat je zinvol kontakt met anderen kunt hebben. Dat je samen aan iets zinnigs kunt werken. Binnen of buiten het verbond. Waar dan ook.

Bij het HOI (Humanistisch Opleidings Instituut) dachten we dat er enorme behoefte was aan jongeren die een stuk verantwoordelijkheid willen dragen. Omdat ze een idee hebben hoe die wereld eruit zou kunnen zien. Hoe mensen met elkaar echt zouden kunnen leven.

Daarom biedt het HOI een programma aan dat jongeren van 17 tot 28 jaar misschien kunnen gebruiken om een stuk onvrede met zichzelf en de wereld te doorbreken. Dat programma omvat vier weekenden in de maanden oktober tot januari. Van zaterdagmiddag 2 uur tot zondagmiddag 6 uur. Het draait op vier volkshogescholen tegelijk: in Bemelen (L), Bergen (NH), Havelte (Dr) en Rockanje (ZH). Het is geen onderonsje voor humanistische jongeren: Naast HOI en HJS doen ook de NIVON-jongeren, het NVV jongeren contact, de Federatie Studenten Werkgroepen Homoseksualiteit en de Moderne Jeugdraad mee.

De bedoeling is dat de deelnemers zich oefenen in gewoon met elkaar mens tegenover mens te zijn. Door een open gesprek over ieders persoonlijke gevoelens van onbehagen. Maar ook door zoiets als non-verbale expressie. Waar gemeenschappelijke moeilijkheden zijn liggen de aanknopingspunten om verder te werken. Informatie over hoe het anders kan. Gesprekken met mensen die er mee bezig zijn, actie voeren.

Het derde weekend kan men verder kijken: de samenhang tussen de verschillende problemen. En tussen de alternatieven. Hoe die problemen de persoonlijke verhoudingen beïnvloeden.

Het vierde weekend kan men nagaan wat er te doen valt: verdere informatie, actie, oefening in sociale vaardigheden, kritische houding tegenover het eigen gedrag, verder denken over wat nu zinnig en wat zinloos, gevaarlijk is. De bedoeling is dat de deelnemers zoveel mogelijk zelf het programma bepalen. Dit programma draait onder de titel 'Ik neem het niet langer!' Er is nog een tweede programma, ook van vier weekenden. Het wordt georganiseerd door het HOI samen met de eerder genoemde partners en de volkshogeschool te Baarn. Het draagt de naam 'actie voeren' en is vooral bedoeld voor hen die bezig zijn met een actie of er op zitten te broeden. Door uitwisseling van ervaringen en analyse van mislukte en geslaagde acties probeert men zicht te krijgen op al die dingen die bij een actie een rol spelen.

Een actie is nog niet zinvol als het doel van groot belang is en in de praktijk niet zonder actie gerealiseerd kan worden. Ook de vorm moet aan hoge eisen voldoen.

We hebben voor beide programma's een folder gemaakt, waar nog wat meer informatie in te vinden is. Die kunt u terstond van ons toege-

zonden krijgen. Even een briefkaart of een telefoontje naar het HOI, Postbus 114, Utrecht, tel. 030-24641. En wilt u nog meer informatie, vraag dan even naar

WIM VELDHUIZEN

N.B. Leden boven de 28 jaar zullen er wel begrip voor hebben dat we voor deze aktiviteit met een leeftijdsgrens moeten werken. Natuurlijk willen we ook graag voor hen een vergelijkbaar programma organiseren, wanneer we weten dat er belangstelling voor is. Dat kunnen we te weten komen als u ons meedeelt dat u geïnteresseerd bent. Met name aan bestuursleden en deelnemers aan gespreksgroepen zouden we willen vragen: kijk eens in uw omgeving wie er aan een serie weekenden met de opzet van 'ik neem het niet langer' zouden willen meedoen.

programmeren in het vormingswerk

Het HOI organiseert met de volkshogeschool 'Drakenburgh' te Baarn van 26 oktober tot 30 oktober (herfstvakantie) een cursus voor hen die zich beter willen voorbereiden op het organiseren van plaatselijke vormingsaktiviteiten. De cursus is in de eerste plaats bedoeld voor leden van het verbond, maar ook anderen zijn welkom.

Het programma zal mee bepaald worden door de kursisten, maar de volgende onderwerpen worden zeker aan de orde gesteld:

- het ontdekken en analyseren van vormingsbehoefte
- de psychologische achtergronden van het leren door volwassenen (motivatie, denkpsychologie)
- het konkretiseren van vormingsdoelen
- het leren in groepsverband (groeps sfeer, stijlen van leiderschap)
- het programmeren (met oefeningen)

Tijdens de cursus zal, naast de theoretische inleidingen, gebruik worden gemaakt van een aantal technieken (zoals rollenspel, case-study, het leiden van discussies, verschillende vormen van evalueren, etc., zodat men al doende kennis maakt met verschillende werkwijzen.

Nu vorming binnen het verbond de hoogste prioriteit heeft, hebben eigenlijk alle gemeenschappen behoefte aan mensen die vormingsaktiviteiten willen programmeren.

En het HOI is er gelukkig mee dat ze deze mensen iets kan bieden aan praktische en theoretische voorbereiding.

Wendt u zich voor verdere informatie tot uw gemeenschapsbestuur. Ze weten er meer van en zullen u graag verder informeren.

Natuurlijk beantwoorden wij ook graag uw vragen en zien we uw opgave - graag voor 1 oktober - tegemoet: HOI, Postbus 114, Utrecht, tel. 030-24641. Wim Veldhuizen thuis: 020-733248.

kort & goed

Multatuli-herdenking

'Ik groet u allen zeer'; onder dit motto organiseert het Multatuli-genootschap zondagmiddag 27 september a.s. om 2 uur een herdenkingsbijeenkomst, ter gelegenheid van het 150ste geboortejaar van Multatuli (1820-1887). Het programma omvat voordrachten (Fred van Dam), zang (Heddy Affolter) en een toespraak door Piet Spigt. Toegang f 2,50.

Landelijk kongres Zuidelijk Afrika

'De onderdrukking van de zwarte en gekleurde bevolking in zuidelijk Afrika door een aantal blanke minderheidsregimes, de structurele instandhouding daarvan door westerse kapitaalsbelangengroepen, en de toenemende spanningen en militaire operaties, welke steeds meer het karakter aannemen van één grote guerrilla-oorlog zullen een situatie scheppen die een ernstige bedreiging inhoudt voor de wereldvrede'.

Zo omschrijft de Werkgroep Zuidelijk Afrika van het Instituut voor politicologie (Kath. universiteit Nijmegen) de motieven die hebben geleid tot de opzet van een groot landelijk kongres op 25, 26 en 27 september in Nijmegen. Doel daarvan: in de eerste plaats het aanzetten van de Nederlandse universiteiten tot studie van en onderzoek naar de factoren welke verantwoordelijk zijn voor de huidige explosieve situatie in dit deel van de wereld. Voor gemeenschappen die zich met dit probleem willen bezighouden kan dit kongres echter ook zeer waardevol zijn. Sprekers uit diverse landen (onder wie de auteur Ruth First, Defence- and Aid Funds-voorzitter John Collins, vertegenwoordigers van bevrijdingsbewegingen en de filosoof prof. Delfgaauw) zullen informatie verschaffen, ter stimulering van de deelnemers aan werk- en discussiegroepen.

Inlichtingen en aanmeldingen: Werkgroep Zuidelijk Afrika, Verlengde Groenestraat 43, Nijmegen.

Radicalisme in onze tijd

Het maandblad 'Oost-West' (juli-aug.) wijdde een themanummer aan het 'radicalisme in onze tijd.' Redakteur dr. Couwenberg belicht een aantal achtergronden van het radicalisme. Hij kritiseert o.m. de salon-radicalen, die hij als een modeverschijnsel ziet en evenzeer de christen-radicalen, die onverkort vasthouden aan een zowel in theologisch als politiek opzicht volstrekt verouderd confessioneel-politiek denkpatroon. De socioloog-futuroloog dr. Bart van Steenbergen geeft een karakteristiek van de New Left-beweging. P. Krug schrijft een tweede artikel over het anarchisme vroeger en nu, waarin hij ook enkele kritische kanttekeningen maakt ten aanzien van deze bewegingen en een bibliografie toevoegt.

De Belgische marxist en redacteur van het Vlaams-Marxistische tijdschrift dr. J. Dhaenens levert een bijdrage, getiteld 'Een antikapitalistische visie op het onderwijs.' De theoloog drs. R. Hensen schrijft over 'Radicaal christendom', de socioloog-polemoloog dr. J. Niezing over 'Internationaal neonazisme' en drs. G. van Benthem van den Bergh over 'Radicalisme of radicalisering'. Het nummer besluit met een bibliografie over radicalisme onder de jongeren.

*geslaagd experiment
met
zomaar een werkgroep*

wisselwerking tussen praten en doen

Eind april werd in Naarden een peuterspeelplaats geopend, uitvloeisel van een gespreksgroep voor buitenkerkelijken, een activiteit van een deel van die groep, tesamen met anderen in die wijk. Eind juni was er een ouderavond voor de ouders van de 15 peuters van 3 tot 4 jaar die gedurende deze twee maanden 3 ochtenden per week zonder moeder 'van huis' waren geweest. Aan de ouders werd gevraagd om in kleine groepjes met elkaar te bespreken hoe hun kleintjes op het verblijf reageerden, welke veranderingen wenselijk waren en of men het zinvol vond om door te gaan.

De ouders hadden duidelijk gemerkt dat de kinderen zich thuis op hun eentje beter konden vermaken, minder ruzie hadden als ze met anderen samen waren en dat ze over het al-

gemeen tevredener waren en bijvoorbeeld minder moeite hadden met eten en slapengaan. Enkele kinderen die nog niet zindelijk waren geweest, waren het in deze weken geworden. Het betreft hier een peuterspeelzaal in een buitenwijk waar vrij veel jonge gezinnen wonen in kleine eengezinswoningen. Omdat de organiserenden zich met dit werk op vreemd terrein begaven, werd voorzichtig begonnen. Men hoopt zo spoedig mogelijk ook de 2 tot 3 jarigen op te kunnen nemen en ook het aantal uit te breiden.

De gespreksgroep waaruit o.a. deze activiteit is voortgekomen werd door mij bijeengebracht na in deze wijk in een paar straten aangebeld te hebben en gevraagd of men zin had om enkele

avonden met andere niet-kerkelijken over e.e.a. te praten. Sinds januari '69, ongeveer om de 3 weken bespraken en bespreken we meer of minder actuele onderwerpen, aanvankelijk met 11, nu met 16 mensen.

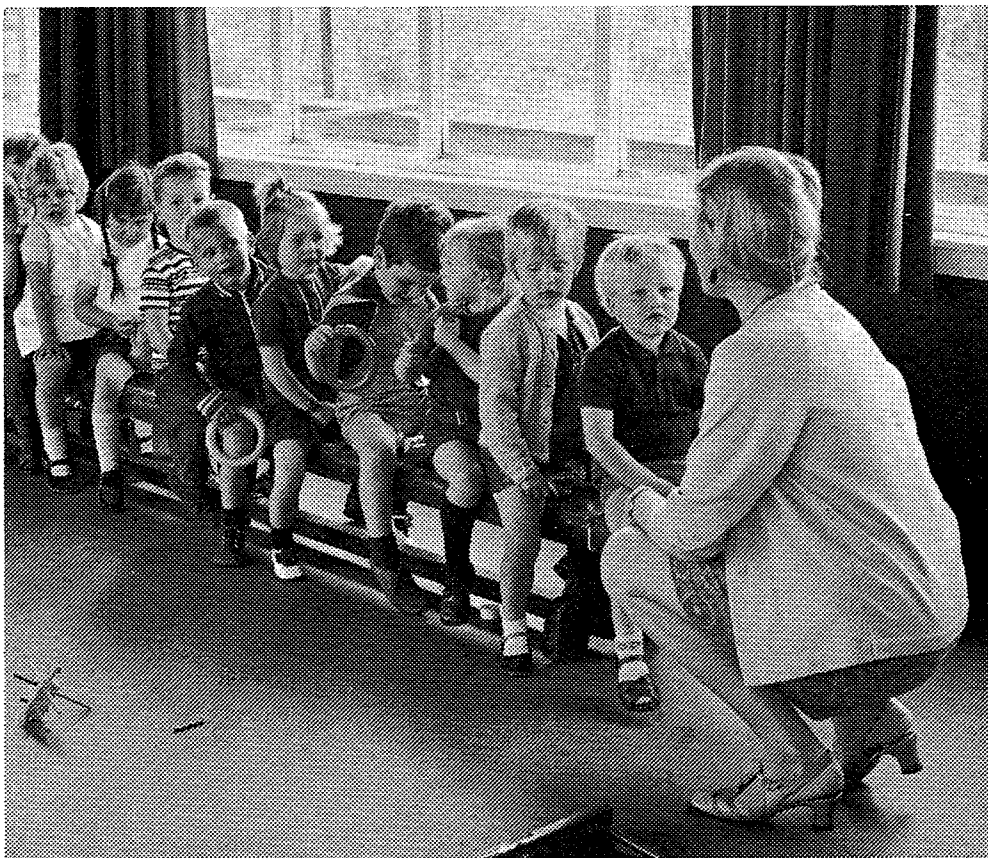
Het verband tussen de gespreksgroep en de uitvoering van een idee, de speelzaal, blijkt voor velen niet duidelijk te zijn. Vandaar dit artikel. Voor de meeste gespreksgroepen zijn dit nog steeds twee te scheiden activiteiten. Men meent dan dat er mensen zijn die zeer speciaal bijeen willen komen om met elkaar van gedachten te wisselen en dat er anderen zijn die meer geporreed (te porren) zijn voor 'iets doen'. Deze laatsten zouden dan zeggen dat een gespreksgroep niets voor hen is door de 'doelloosheid en vrijblijvendheid van het praten' terwijl er zoveel gedaan moet worden.

Maar waarom zouden we ons in deze groepen uitsluitend moeten houden aan de gedachtenwisselingen en diegenen die ideeën hebben ten aanzien van of medewerking aan zaken in de samenleving dit elders uit laten zoeken?! Ik dacht dat deze twee, het praten en het doen niet zo gescheiden zouden behoeven te blijven. Ik geloof zelfs dat het één zonder het ander juist daardoor wel eens een aangelegenheid met weinig levensvatbaarheid zou kunnen blijven. Praten kan op den duur iets onwezenlijks krijgen en een groepsactie heeft een goede basis nodig. Nu ligt het voor de hand om tegenwerpingen te maken als men zich de situatie in verschillende gespreksgroepen voorstelt:

- a) sommige deelnemers doen al iets en komen deze avonden juist alleen om te praten;
- b) velen hebben geen tijd;
- c) er wordt al zo het een en ander gedaan en als men een bepaalde taak op zich zou willen nemen zou men zich daarbij kunnen aansluiten;
- d) iets willen doen betekent nog niet het ook kunnen.

Een gespreksgroep die ervan uitgaat dat deze en/of dergelijke factoren bij de deelnemers nou eenmaal zo liggen kan natuurlijk een paar jaar heel zinvol met elkaar over diverse onderwerpen (diskriminatie, drugs, dienstweigeren enz.) praten. Het woord doelloos is dan niet terecht, dacht ik. Toch meen ik gekonstateerd te hebben dat dit voor de meeste deelnemers op den duur niet beantwoordt aan wat ze eigenlijk zoeken. Het is voor mij altijd weer de vraag in hoeverre je deze argumenten nu werkelijk moet aannemen zoals ze naar voren gebracht worden gezien het feit dat ze prakties geen rol meer spelen wanneer iemand door iets gegrepen is. Met dezelfde mensen in de groep zou het dan ook anders kunnen gaan:

- a) De mensen die al veel doen zien meestal ook wat er nog niet gedaan wordt, waar aanvulling nodig is die door extra krachten gedaan zou kunnen worden. Als deze mensen e.e.a. vrij en open in de groep kunnen uitspreken zouden ze misschien met een paar deelnemers iets kunnen opzetten. Eventueel als groepsactiviteit.
- b) Het geen tijd hebben is altijd een kwestie van wat de voorrang krijgt.
- c) Van de reeds bestaande of in oprichting zijnde activiteiten, organisaties, acties enz. weten de meeste mensen niet precies waar het om gaat. Velen komen er niet toe dat te onderzoeken. Tezamen met groepsleden zou men dat kunnen doen en daarna eventueel tot medewerking overgaan.
- d. Er zijn mensen die menen dat ze niets kunnen en/of willen. Er zijn er ook van wie wij dit denken of van wie wij vrezen dat ze het verkeerd zullen doen. Ten eerste zou ik van dit *niet, nòg niet* willen maken. Bovendien kunnen wij zelf de fout maken dat ze inderdaad dit of dat niet kunnen/willen, maar wel iets waar wij helemaal niet aan denken.

En dan zou ik nu een pleidooi juist voor het groepswerk willen houden. De meesten van ons zijn nòch bij hun opvoeding, nòch in het onderwijs en velen ook niet door hun dagelijkse werk tot de ontdekking kunnen komen wat ze verder nog kunnen met betrekking tot de activiteiten waaraan we in dit geval denken. Velen hebben slechts vage ideeën van wat ze zouden kunnen en dit zal zich ontwikkelen als men in een groep gewoon zichzelf kan zijn. Het vrijwillige contact met anderen in totaal andere verhoudingen dan in de werksfeer, in de familie, het gezin enz. stimuleert enorm. En het zijn niet de gespreksleiders nòch de andere deelnemers die hebben te bepalen wat hij of zij zou kunnen! Een tweede groot goed bij het werken in een groep is, dacht ik, de zelf-korrigerende werking, de tegenkracht tegen dat wat mensen inderdaad niet zo goed doen: de groep wil het namelijk zo goed mogelijk doen en trekt daartoe terzake kundigen aan, desnoods van buiten de groep. Deze zijn altijd te vinden als je je met toewijding voor een zinnige zaak inzet.

Om nu op de gespreksgroep in Naarden terug te komen... na een half jaar besloten de deelnemers tot activiteiten over te gaan. In eerste instantie in de eigen woonwijk. Een van de mensen ging in de wijkraad. Via een handtekeningactie kon een braakliggend terrein als speelwei behouden blijven. Veilig-Verkeer werd in de arm genomen voor oversteekplaatsen en de Vereniging Openbaar Onderwijs, sinds jaren op non-aktief, werd nieuw leven ingeblazen. Naar behoefte kan iedereen terugvallen op de groep of leden daarvan of het nu is om pamfletten te verspreiden of om een moeilijkheid te bespreken.

Najaar '69 werd het idee voor de peuterspeelzaal geboren, polste men de behoefte daaraan in de wijk, zocht en vond men deskundigen op verschillend gebied die in staat en bereid waren hen bij deze voor allen nieuwe materie te helpen zodat het een verantwoorde opzet zou worden. Bij de opening was er nog geen zekerheid ten aanzien van de subsidie, maar ook dat 'zit nu goed'. De voorzitter en de penningmeester van de stichting zijn niet uit de gespreksgroep gekomen, wèl de secretaresse en ook al het andere werk (zaal-dweilen, speelgoed maken, op alle uren van alle dagen huiskamers beschikbaar hebben, baby-zitten enz.) wordt door groepsleden gedaan.

Nu kan dit alles de indruk geven dat deze groep uit heel bijzondere mensen bestaat die veel tijd hebben. Maar ik verzeker u dat het een gewone groep is, waar evengoed de punten a) t/m b) gelden. De leeftijd is vrij laag maar dat levert nog extra-moeilijkheden door kleine kinderen, gezinsuitbreidingen en studies. Ook denkt men wel eens dat ik achter de activiteiten zou hebben gezeten maar ik ben nergens anders schuldig aan dan aan het bijeenbrengen van de mensen en het leiden van de gespreksavonden. En dat echt niet eens zo goed.

Ik dacht dat de eigenlijke oorzaak gezocht zou moeten worden in de gelegenheid die ik gegeven heb *een groep te worden waar men meer dan ergens anders 'uit de plooi' komt*. Want de richting waarin de activiteiten zich ontwikkelden is duidelijk uit de deelnemers zelf gekomen. Bedrijfsmensen zouden misschien op voorzieningen voor gastarbeiders zijn gekomen, anderen op voorlichting voor aanstaande militairen, riet-suikergebruikers op een 'Derde-Wereld-Winkel', weer anderen op thuishulp aan bejaarden, vogel-liefhebbers op weer wat anders. Veel mensen komen in een gespreksgroep om van gedachten te wisselen maar ook met een vaag idee ergens aan mee te willen werken. Soms met het frustrerende gevoel in je eentje niets te kunnen. En inderdaad samen is er meer mogelijk.

PIEN HIENEKAMP

IK denk er ZO over

(De redactie behoudt zich het recht voor om brieven te bekorten)

Gifkikker 1

In antwoord op het wat onvriendelijke stukje van de heer van Gendt in M & W-14 graag een paar korte opmerkingen. Wat is de angst van bepaalde HV-leden (liberalen of niet) tegen het doen van oordelende uitspraken door het HB van het Humanistisch Verbond? Het veroordelen van mens-onwaardige en/of onmenselijke toestanden heeft toch niets met politiek te maken? Het is toch iedereen nu wel bekend dat zelfs de kerken erkennen dat levensbeschouwelijk denken (en handelen) niet is los te denken van maatschappelijk betrokken zijn. We zijn toch geen mediterende monniken, die mediteren terwille van het mediteren?

Zelfs verschillende kerkelijke voorgangers van laag tot hoog gaan inzien dat je zonder maatschappelijk betrokken zijn een gevoelloos 'klank'bord bent. Is het dan verwonderlijk als ook binnen het Verbond, wat naast vergrijzing toch ook verjonging kent, óók andere normen ontstaan ten opzichte van 'positief' zijn? Maatschappelijk betrokken zijn brengt nu eenmaal een maatschappij-kritische instelling mee.

Als dan minderheden, die uitingen van menselijke bewogenheid als politieke activiteit willen bestempelen, veroordelingen van onmenselijke of niet humane zaken willen verhinderen, is dit ondemocratisch handelen. Zoals b.v. de man die reeds vóór de stemming over het ja of nee met geladen stem meedeelde bij een ja als lid van het HV te bedanken. Dit is tegen de spelregels in en het signaleren hiervan als zodanig heeft niets te maken met absolute onkunde of verkeerd begrip of dogmatisch denken of onhumanistische haatdragendheid of gifkikkerij. Een discussie hierover met liberale HV leden zie ik met belangstelling tegemoet. Maar dan wel graag met wat minder geladenheid als in de ontboezeming van u, mijnheer van Gendt. Waarbij 'harde' waarheden heus wel mogen worden gezegd. Maar dat kan óók zonder 'denigrerend' woordgebruik.

P. BLAUW, Witteveen

Gifkikker 2

Het was een goede vondst van Van Gendt om het etiket 'gifkikker' te plakken op al die onge-nuanceerde onverdraagzaamheid, waaraan tegenwoordig sommige kranten en TV-uitzendingen zich plegen te bezondigen. Marten Toonder heeft er nog een ander mooi woord voor: modderspuiter.

Is ook het officieel orgaan van het HV, Mens en Wereld, aan deze gifkikkerij vervallen geraakt? Wat moet men bijvoorbeeld denken van uitspraken in de rubriek Kritisch allerlei in M & W-14 als: 'Het fijn-christelijke Huizen', 'Het gedonder is deze zomer weer begonnen door wat een gelovige, rechtzinnige ziel eens noemde het zondig geplas' en '(Sch)apen'? Ik sta persoonlijk nogal indiffernt tegenover de fijne christelijkheid maar ik zie de redelijkheid van dit soort uitspraken niet in.

Even verder heeft de schrijver van Kritisch allerlei het over 'Respect jegens de gevoelens van een ander en de manier waarop men daarvan getuigt'. Alleen vraag ik me af of de schrijver veel last heeft van deze deugd jegens zijn Huizense medeburgers. Of is dit een te burgerlijke vraag?

Zo je door dit soort fijnzinnige hersenspoelerij nog niet het besef hebt gekregen dat je – ondanks krampachtige pogingen van jouw kant –

aan de verkeerde kant van het generatieconflict bent blijven staan, tot het establishment behoort en onmogelijk tot de meetellende progressieven kunt behoren en je jezelf daarom maar tot de zwijgende meerderheid gaat rekenen; zo dit besef nog niet tot je is doorgedrongen en je jezelf nog steeds een de redelijkheid nastrevende humanist acht te zijn, vraag je jezelf weleens af hoe dit alles nu zomaar is kunnen komen.

Hoe kan het dat lieden, die zich humanist noemen, zich de oogkleppen laten aandoen, zich laten hypnotiseren door de een of andere ideologie, in de onfeilbaarheid waarvan zij zijn gaan geloven? Zoals een gelovige in de onfeilbaarheid van de paus of de dominee is gaan geloven! Is onze herinnering aan vooroorlogse, fascistische/stalinistische, ideologische bezetenheid dan zo kort, dat we weer in dezelfde fouten dreigen te vervallen? Hoe kan het dat een humanist – die toch van nature de betrekkelijkheid van alle dingen zou moeten inzien – zo ongenueanceerd zwart-wit kan denken dat zijn gevoel voor medemenselijkheid met betrekking tot de fijn-christelijke Huizener (sch)apen verduisterd wordt?

Heeft dit verschijnsel misschien iets te maken met de welvaartsstaat welke zich bij ons heeft genesteld? Hebben velen van ons het te druk met de vergroting van eigen welvaart, dat we geen tijd of lust meer hebben om ons druk te maken over de nieuwlinkse en nieuwrechtse nonsens die ons tegenwoordig wordt voorgeschoteld? Denken wij misschien: wij hebben het nu veel beter dan vroeger, waarom zou ik me druk maken, het zal mijn tijd wel duren? Zijn wij zo geïntimideerd geraakt dat we niet meer de moed opbrengen te protesteren tegen gifkikkerij, modderspuiterij, hersenspoelerij?

Als dit allemaal waar zou zijn, beste vrienden, dan zou het er voor ons somber uitzien. Toch geloof ik niet dat het waar kan zijn, dat de mensheid geen moed meer zou bezitten tot redelijkheid, verdraagzaamheid en het uiting geven hieraan. Hiervan getuigt bijvoorbeeld de moed van sommige Russische schrijvers zich uit te spreken. Hiervan getuigt ook de moed van de Tsjechoslowaken om zich geestelijk te weren tegen de gevolgen van de Breznjew doctrine. Want dit is juist noodzakelijk voor ons mens-zijn: dat wij openlijk getuigen van onze afkeer van onderdrukking van de menselijke vrijheid, ook van onredelijkheid, onverdraagzaamheid en gifkikkerij. Dit geldt niet alleen in Rusland en Tsjechoslowakije, maar ook in het Humanistisch Verbond. Ik heb me door de redactie van Mens en Wereld laten verzekeren, dat de kolommen van Mens en Wereld open staan voor uw kritiek. Maar doet u het dan wel op een redelijke manier.

J. VAN OLMEN, Bussum

Gifkikker 3

In M & W-14 beklaagt de heer A. L. van Gendt zich in deze rubriek over 'de gifkikker', een diertje met een onverkwikkelijk kopje, dat ook enige leden van ons verbond blijkt te hebben beïnvloed. Dit i.v.m. twee artikelen van C. Vogel in M & W-10 en -12 resp. getiteld 'Verontrustend staaltje liberaal denken' en 'Het zwijgen opgelegd' plus het stukje van de heer Blauw in deze rubriek t.w. 'de Ermelose brief II', (M & W-13). De heer v. G. noemt deze artikelen tendentius, waarbij het liberalisme en de VVD in een kwaad daglicht worden gesteld. Daar ik genoemde artikelen gelezen heb, niet

onkundig ben wat liberalisme eigenlijk is, kan ik mij de opwinding van dhr. v. G. niet goed begrijpen. Hij schrijft n.l. zelf, dat het verbond een aantal bewust buitenkerkelijken verenigt, ongeacht hun politieke inzichten en dat deze tezamen streven naar een zelfde doel n.l.: 'bewust en verantwoord leven op basis van een zelfontwikkeld normbesef, ten bate van individuele en maatschappelijke rijpwording.'

Opvallend is, dat zodra humanisten dit in praktijk willen brengen door b.v. op de zieke plekken in onze samenleving te wijzen of door groepen te steunen, die het niet alleen bij woorden en bezinning willen laten, maar hun humanistische levensovertuiging in de praktijk willen beleven, de samenleving dus willen humaniseren, er een aantal humanisten is dat verontrust wordt, politieke ondermijning vreest of gifkikers in het verbond ziet rondspringen.

Humaniseren van de samenleving is revolutionair omdat het om een mentale en maatschappelijke vernieuwing vraagt. Het zal stelling moeten nemen tegen alles en allen, die de emancipatie van de mens en zijn samenleving verhinderen ('de individuele en maatschappelijke rijpwording'; v. G.'s woorden).

In de door v. G.'s genoemde artikelen kan ik niets vinden dat 'giftig' zou zijn of de emancipatie van de mens en zijn wereld zou schaden. Integendeel!

Heeft dhr. v. G. bij het schrijven van zijn stukje wel aan ons projectievermogen gedacht, onze neiging om andere personen denkbeelden en gedragswijzen toe te kennen, die zij niet bezitten, maar die wijzelf in ons dragen? Zo kan men bijna elke eigenschap tot een giftige toe, in een ander projecteren, wanneer men angstig wordt voor het realiseren van hetgeen men theoretisch wel wil onderschrijven, maar in de praktijk vreest.

A. E. KAPITZ, Rotterdam.

Gastarbeiders

Het probleem gastarbeiders (zie hoofdartikel M & W-11), geboren uit economische nood daar en welvaart hier, is en blijft toch hoogst onplezierig en onbevredigend. Eenmaal het leven hier in het Westen te hebben gezien en gekend, vrezen we, dat zeer velen bij terugkeer in eigen land, toch niet goed meer zullen kunnen wennen en – vooral – een gevoel van 'ontevredenheid' zullen hebben overgehouden bij het vergelijken van toestanden thuis en van het gast-land. Alleen al daarom lijkt ons een vorm van 'scholing en vorming' ten zeerste gewenst, opdat zij bij thuiskomst daadwerkelijk naar capaciteiten kunnen bijdragen tot de opbouw van hun land. Dit dient dan volgens mij voorop gesteld te worden bij de propagandavorming om hieraan deel te nemen. Door zéér nauw contact met Arbeidszaken van het betreffende land van herkomst dient er dan wel voor te worden gezorgd dat dat 'medewerken aan de opbouw' geen holle frase blijkt bij thuiskomst, daar dan niet alleen de 'ontevredenheid' aanwezig is, doch bovendien een 'diepgaande teleurstelling', met alle consequenties van dien, zeker wanneer het na verloop van tijd duizenden huiswaarts kerenden betreft!

Gerichte scholing en algemene vorming voor werkende jongeren zal vanzelfsprekend op voor Nederland de beste wijze dienen te geschieden. Echter, daar het nòch de bedoeling is van Nederland, nòch (doorgaans) van de gastarbeiders, dat zij zich hier permanent vestigen, zou een gerichte scholing en algemene vorming voor hen toch zodanig moeten zijn, dat ze er niet alleen wat aan hebben voor hun (naar verhouding) kort verblijf in Nederland, doch tevens en vooral, dat die gerichte scholing en algemene vorming hun ook van nut is bij terugkeer in eigen land, opdat ze daarmee in wat grotere mate kunnen bijdragen aan de (in de meeste gevallen) zo noodzakelijke ontwikkeling van dat land.

D. I. SCHOLTEN-ALDRIDGE, Den Haag

Woningnood

Het spijt mij te moeten constateren dat de eigenlijke hoofdoorzaak van de volksgesel woningnood, het te hoge geboortecijfer, in het hoofdartikel van M & W - 14 geheel ongemoeid wordt gelaten. Wat is namelijk het geval? Een hoog geboortecijfer heeft o.m. tot gevolg dat er: meer woningen nodig zijn, grotere woningen nodig zijn, voor de financiering van de woningbouw minder gelden beschikbaar zijn omdat de uitgaven voor b.v. verkeersvoorzieningen, scholenbouw, onderwijs, recreatievoorzieningen, gezondheidszorg (men denke ook aan flat- en andere neuroses), bestrijding van de milieuverpesting, zeer veel hoger moeten zijn dan bij een verantwoord geboortecijfer.

Betreurenswaardiger nog is het n.m.m. dat dit verzuim min of meer symptomatisch is voor de houding van het Humanistisch Verbond ten aanzien van de bevolkingsexplosie in het algemeen, niettegenstaande het feit dat er toch al zo weinig groeperingen in Nederland zijn die de vereiste aandacht aan deze werkelijke 'volksvijand nummer één', waarvan de gevolgen des te gevaarlijker zijn wegens hun sluipend karakter, geven. Dit laatste geschiedt zo weinig, dat om deze noodlottige lacune op te vangen een speciale organisatie, de 'Stichting Welzijn en Bevolkingsgroei' is opgericht. Deze stichting streeft geen politieke doeleinden na en heeft dan ook geen binding met enige politieke partij. Het is dringend noodzakelijk dat deze stichting zo sterk mogelijk wordt. U kunt hieraan medewerken door u als begunstiger te melden. De minimum-contributie bedraagt f 10,- per jaar (studenten f 6,-), voor welk bedrag men tevens gratis het tijdschrift 'Tal en Last' ontvangt. Mocht u hiertoe willen overgaan, dan wordt u verzocht uw bijdrage te storten op postrekening 609 526 t.n.v. 'Stichting Welzijn en Bevolkingsgroei' te Zeist.

Graag eindig ik met de vermelding van een wat hoopgevender bericht:

De Verenigde Staten gaan in vijf jaar een bedrag van een miljard dollar voor de bevordering van een daling van het geboortecijfer besteden. Naar aanleiding van dit verheugende feit heeft het Tweede Kamerlid Dolman de staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid gevraagd of deze voor ons land – met een ongeveer even hoog geboortecijfer, maar met een tientallen malen hogere bevolkingsdichtheid – de gevolgen van overbevolking niet nog veel ernstiger acht. De heer Dolman vestigt er tevens, m.i. zeer terecht, de aandacht van de staatssecretaris op dat een vergoeding voor de pil, een 'kost die voor vele baten uitgaat', nog steeds niet is opgenomen in het ziekenfondspakket.

D. VAN DER KELLEN, Delft

Mensenplaa

Met belangstelling heb ik het artikel van CV op de voorpagina van M & W d.d. 25 juli gelezen. CV schrijft o.a. 'Er is maar één mogelijkheid om het woningprobleem op te lossen, en dat is door gezamenlijke inspanning van een heel volk'. Met deze conclusie ben ik het volkomen eens met dat verschil, dat ik deze oplossing in een geheel andere richting zoek. M.i. is er minder sprake van woningnood dan wel van mensenplaa. En aangezien mensen geen katten of ratten zijn, gaat het niet aan om het teveel te verdelgen. Ergo moeten wij er voor zorgen, dat er geen teveel komt.

Hoe is echter de praktijk? Van jaar op jaar is er een aanzienlijk geboortenoverschot, wat nog verergerd wordt doordat de mensen in toenemende mate jonger trouwen dan vroeger. Het

gevolg is ruwweg geschat, dat er thans 5 generaties per eeuw komen tegen vroeger vier. Hoe het ook zij, wij kunnen rustig aannemen, dat gezinnen met meer dan 3 kinderen de feitelijke overbevolkers zijn. In plaats van dit tegen te gaan, werkt onze overheid, die anders zo goed en veelvuldig regelend kan optreden, het euvel nog in de hand (kindertoeslag, belastingfaciliteiten). Tot voor kort was propaganda voor geboortenregeling nog taboe en zelfs strafbaar. Mij dunkt, dat het HV tegen deze in hoofdzaak confessionele mentaliteit wel eens feller van leer mag trekken.

Men heelt een wond niet door steeds maar het bloed te stelpen en grote hoeveelheden watten en gaas te laten aanrukken. Behalve de woningnood bevorderen grote gezinnen ook nog lucht- en watervervuiling alsmede verkeerschaos en inkrimping van recreatiegebied. De dwaasheid, dat ieder gezin er naar eigen believen een onbeperkt aantal kinderen (en auto's en honden) op na mag houden moet maar eens uit de wereld geholpen worden. Dit eist het algemeen belang. Wie hieraan niet wil meedoen kan beter proberen te emigreren naar b.v. Siberië of de Sahara.

Wanneer zal gedwongen sterilisatie eindelijk in de wet worden opgenomen?

J. TROMP, Harfsen

Woodstock

Bij het lezen van de kritiek van Casper Vogel op het gebeuren te Woodstock (M & W-14) vraag je jezelf wel even af of dit nu alles is wat over dergelijke jeugdmanifestaties is te zeggen. Zeker, om met zo'n half miljoen 'zich in het hart één te noemen' is er héél wat anders terzijde geschoven. Maar... om met véle miljoenen mensen, overwegend ook nog maar nauwelijks meerderjarig, een furieuze moord-zonder-einde (oorlog) te voeren en gezamenlijk alleen het parool te huldigen 'vernietig de ander, opdat jezelf behouden blijft', daarvoor is mogelijk nog véél meer terzijde geschoven. O ja, ergens is dit vergelijkbaar, ook met die voetbalsupporters en... óók met die twee elftallen waarvoor die supporters zijn gekomen. De vraag rijst nu: 'Waar zijn de betere gevoelens terzijde geschoven voor de slechtere en waar is dit juist andersom?' Het antwoord lijkt mij wel van belang.

Een volgende vraag, of misschien juist een eerdere vraag is: 'Wat beweegt deze jeugd tot deze vorm van demonstratie?' Hierop heb ik nog weinig zinnige antwoorden gehoord of gelezen. Dat het alleen maar zou gaan om 'opgenomen te zijn in een grote massa' daar in Amerika, Engeland, Nederland, Denemarken en op nog zovele andere plaatsen, lijkt mij een te eenvoudige oplossing om acceptabel te kunnen zijn.

Is het niet altijd zo geweest dat de houding van de jeugd vooral mede wordt bepaald door de houding van de volwassenen? Dat de wijze van protest door de jeugd wordt bepaald door de leefwijze van de volwassenen? Dat het dus van de maatschappijstructuur, door de volwassenen opgebouwd en gelouterd, zal afhangen hoe de jeugd zal reageren?

Welnu, laten wij dan trachten uit te vinden wáár al onze geweldige tekortkomingen zich hebben aaneengerijld tot een voor deze jeugd onneembare geestelijke barricade. Zich walgend aansluiten bij het leger (véle miljoenen) der niet begrijpenden, die vol afkeer spreken over een wereld die degenereert tot een 'schijtbende', is een gemakzuchtige, dus onwaardige houding, die mensen en zeker humanisten niet siert. Overigens, laat die vele miljoenen niet begrijpenden zich terdege realiseren dat de term 'schijtbende' in hoge mate toepasselijk is op de wereld waarin wij nú leven en die ze zelf hebben mee 'opgebouwd'!

P. BLAUW, Witteveen

Het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond roept sollicitanten op voor de functie van

voorlichtings- sekretaris

Vereisten:

journalistieke bekwaamheid en humanistische gezindheid.

Het is een parttime werkkring met een honorering van circa f 7.200,- p.j.

Sollicitaties te richten aan de directeur van het Humanistisch Verbond, Postbus 114, Oudegracht 152, Utrecht. Op de envelop vermelden: sollicitatie.

De dag ligt nog voor ons

Een aantal vooraanstaande humanisten in binnen- en buitenland verleenden hieraan hun medewerking door hun bijdragen. De buitenlandse artikelen zijn in het nederlands vertaald.

Gebonden f 14,90; ingenaaid f 11,90; 214 blz.

Bestellingen per giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht.

Rapporten van de Humanistische Stichting Socrates

De aanstootgevers
32 blz. f 2,50

Het gezag
40 blz. f 2,50

Echtscheiding
24 blz. f 2,50

Humanisme en Arbeid
54 blz. f 2,50

Strafrecht en seksualiteit
40 blz. (verschijnt eind september) f 2,50

Bestellingen per giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht

Leszek Kolakowski

Hij schreef o.m.:

De mens zonder alternatief f 18,90
Actuele en niet-actuele begrippen van het marxisme. De intellectuelen en de communistische beweging. Geschiedenis en menselijke verantwoordelijkheid. Het begrip 'links'. Waarvan leven filosofen? De antisemieten. De wereldbeschouwing en het dagelijks leven. Het platonisme, de empire en de publieke opinie. Over de juistheid van de maxime 'het doel heiligt de middelen'. Lof der inconsequentie. De priester en de nar. 258 blz.

De hemelsleutel f 10,90
In het eerste deel van 'De hemelsleutel' becommentarieert Kolakowski op een bijzonder ironische wijze enkele episodes uit het Oude Testament. Zijn wereldse commentaar op de gewijde historie illustreert de onzekerheid en de onrechtvaardigheid van het leven. In het tweede deel van deze bundel worden dertien fabels verteld. Deze fabels lijken volkomen absurd, maar juist in die absurditeit wordt het groteske van het menselijk leven aangetoond. 161 blz.

Over de sterfelijkheid van de rede f 18,90
filosofische essays.
In deze bundel probeert Kolakowski vragend vanuit de realiteit te denken. Er is voor hem geen bewering die men niet aan kritiek, discussie en herziening kan onderwerpen. Niet alleen wordt in deze essays het persoonlijkheidsbegrip in het marxisme ingevoerd, ook eindigt het boek met een belijdenis over de vrijheid van de mens. 273 blz.

Bestellingen per giro 58 t.n.v. 'De Humanistische Pers' Utrecht.

Erich Fromm

De thans 70-jarige auteur studeerde sociologie en psychologie in Duitsland en promoveerde in 1922 in Heidelberg. In 1933 emigreerde hij naar de U.S.A. waar hij aan verschillende universiteiten en instituten doceerde. Sinds 1951 is hij hoogleraar aan de Nationale Universiteit te Mexico.

Hij is lid van de American Humanist Association (A.H.A.) één van de aangesloten organisaties van de I.H.E.U., het overkoepelend lichaam van alle humanistische organisaties in de wereld. In een geheel nieuwe serie zijn thans 5 van zijn boeken in paperback verschenen.

De titels zijn:

De angst voor vrijheid – 224 blz. f 9,90
Fromm concentreert zich hier op één aspect van de karakterstructuur van de moderne mens, die beslissend zal zijn en centraal zal staan voor heel de culturele en sociale crisis van onze tijd, n.l. de betekenis van de vrijheid voor de moderne mens.

De zelfstandige mens – 206 blz. f 9,90
In menig opzicht is, zegt de schrijver in zijn voorwoord, dit boek een voortzetting van 'de angst voor vrijheid'. Voor een goed begrip is het lezen van beide boeken wel gewenst om een volledig beeld te verkrijgen van de door hem ontwikkelde karakterologie.

De gezonde samenleving – 274 blz. f 12,90
Dit boek is een vervolg op 'de angst voor vrijheid'. Trachtte hij in dit boek aan te tonen, dat de totalitaire bewegingen tegemoet kwamen aan de diep ingewortelde behoefte van de mens, de in de moderne wereld verworven vrijheid te ontvluchten, in 'de gezonde samenleving' wil hij aantonen, dat het leven in de democratie van de twintigste eeuw in menig opzicht slechts een andere vorm van vlucht voor de vrijheid vertegenwoordigt.

Liefhebben, een kunst, een kunde – 176 blz. f 9,90
Deze studie wil de lezer ervan doordringen dat, hoezeer hij ook moge streven naar liefde, zijn pogingen gedoemd zullen zijn te mislukken, als hij zich niet met de grootst mogelijke energie wijdt aan de ontplooiing van zijn totale persoonlijkheid, en daardoor een 'creatief' mens te worden.

Psychoanalyse en religie – 156 blz. f 9,90
Valt in 'de zelfstandige mens' de volle nadruk op de ethiek, in dit boek concentreert de schrijver zich op het probleem van de religie. Aangezien ethiek en religie ten nauwste samenhangen is er sprake van enige overlapping.

Bestellingen per giro 58 t.n.v. 'De Humanistische Pers' Utrecht.